

นครศรีธรรมราชในช่วงพุทธศตวรรษที่ ๒๐-๒๔

ในช่วงพุทธศตวรรษที่ ๒๐-๒๔

แม้นครศรีธรรมราชจะถูกรวมเข้าอยู่ภายใต้การปกครองของกรุงศรีอยุธยาอย่างเด็ดขาด แต่ก็ยังคงเป็นหัวเมืองใหญ่ที่มีอำนาจค่อนข้างสูงและมีอิทธิพลเหนือหัวเมืองอื่นๆ ในภาคใต้จึงถูกแยกเมืองพัทลุง ไชยา ชุมพร ออกจากเมืองนครศรีธรรมราชแลให้ขึ้นตรงต่อกรุงศรีอยุธยา ทั้งยังลดฐานะของเมืองนครศรีธรรมราชจากเมืองพระยามหานครเป็นเพียงหัวเมืองชั้นนอก กับส่งข้าหลวงจากส่วนกลางมาปกครองแทนเจ้าเมืองเชื้อสายท้องถิ่น เช่น ส่งพระพนมวังกับนางเสด็จทองจากเพชรบุรีมาเป็นเจ้าเมือง

วิหารหลวง วัดพระมหาธาตุวรวิหาร อธิพิลศิลปอยุธยา

นอกจากนั้น กรุงศรีอยุธยายังสนับสนุนการตั้งชุมชนใหม่ที่พัทลุงและสทิงพระ ในรูปของการกัลปนาและทำป่าให้เป็นนาเกิดศูนย์กลางทางวัฒนธรรมแห่งใหม่ เช่น พ.ศ. ๒๐๕๗ พระธรรมรังคัล กินเมืองสทิงพระก่อสร้างบูรจุพระศรีรัตนมหาธาตุจากลังกาขึ้นที่วัดพระโคะ รวมทั้งได้จัดระบบควบคุมคณะสงฆ์ให้ผู้มีอำนาจสูงสุดของฝ่ายสงฆ์ คือ สมเด็จพระสังฆราชอยู่ที่กรุงศรีอยุธยา รองมาคือ พระสังฆราชอยู่ที่เมืองนครศรีธรรมราชซึ่งเป็นอีกกระบวนการหนึ่งที่ใช้ถ่วงอำนาจของท้องถิ่น และสามารถส่งคนจากส่วนกลางไปปฏิบัติกิจทางศาสนาได้ด้วย

ในช่วงพุทธศตวรรษที่ ๒๒

ในช่วงนี้ กรุงศรีอยุธยาเริ่มมีการทำศึกกับพม่า เมืองชายแดนทางใต้ประสบภัยจากการปล้นสะดมของโจรสลัดบ่อยครั้งในรัชสมัยสมเด็จพระนเรศวรมหาราช พ.ศ. ๒๑๔๑ โจรสลัดได้บุกปล้นและกวาดต้อนราษฎรไพร่ส่วยหลวงไปเป็นจำนวนมากในปี พ.ศ. ๒๑๔๔ พระยาราชธานี เจ้าเมืองนครศรีธรรมราชได้ต่อสู้ป้องกันเมืองจากกองทัพโจรสลัด จนสิ้นชีพในสนามรบแต่นครศรีธรรมราชยังคงดำรงความเป็นสถานีการค้าสำคัญทางใต้ตลอดมา เมื่อชาวตะวันตก ได้แก่ โปรตุเกส ฮอลันดา อังกฤษและฝรั่งเศส เข้ามาทำการค้ากับกรุงศรีอยุธยาได้ขอเข้ามาทำการค้ากับเมืองในปกครองทางใต้ด้วย เช่น พ.ศ. ๒๑๕๔ ปลายรัชสมัยสมเด็จพระเอกาทศรถ ฮอลันดาทำการค้ากับนครศรีธรรมราชและปัตตานี พ.ศ. ๒๑๖๔ อังกฤษเข้ามาค้าขายในนครศรีธรรมราช

ด้วยรากฐานเมืองที่เข้มแข็งและยิ่งใหญ่ในอดีต นครศรีธรรมราชมักจะตั้งรกรากเป็นอิสระจากอำนาจของส่วนกลาง ในยามที่กรุงศรีอยุธยาอ่อนแอหรือเกิดความแตกแยก เช่น เมื่อกรุงศรีอยุธยาเปลี่ยนแผ่นดินจากพระเจ้าทรงธรรมเป็นเจ้าปราสาททอง ได้ส่งออกญาเสนาภิมุข (ยามาดา) ขุนนางญี่ปุ่นซึ่งเข้ามารับราชการในสมัยพระเจ้าทรงธรรม มาเป็นเจ้าเมืองนครศรีธรรมราช และได้มอบหมายให้ปราบกบฏที่ปัตตานี เมื่อเสร็จศึกกลับถูกลอบวางยาพิษเสียชีวิตที่นครศรีธรรมราช จากนั้นก็เกิดเหตุการณ์ไม่สงบ นครศรีธรรมราช ประกาศแข็งเมืองต่อกรุงศรีอยุธยา ในปี พ.ศ.๒๑๗๕ ส่วนกลางจึงได้ยกกำลังลงมาปราบปราม แต่สถานการณ์ของหัวเมืองต่างๆ ทางใต้ก็ยังไม่สงบ มีการก่อกบฏขึ้นเป็นครั้งคราวเรื่อยมา จนสิ้นรัชสมัยพระเจ้าปราสาททองแห่งกรุงศรีอยุธยา

ออกญาเสนาภิมุข (ยามาดา)

ในช่วงพุทธศตวรรษที่ ๒๓-๒๔

ในช่วงรัชสมัยของสมเด็จพระนารายณ์มหาราช (พ.ศ.๒๑๙๙-๒๒๓๑) ทรงดำเนินกุศโลบายเพื่อฟื้นฟูอำนาจของกรุงศรีอยุธยาในหัวเมืองภาคใต้ให้เข้มแข็ง โดยส่งพระยารามเดโช ชาวมุสลิมทหารเอกลงมาเป็นเจ้าของนครศรีธรรมราช สถานการณ์การเมืองทางใต้จึงดำเนินไปด้วยดีตลอดรัชกาล ในปี พ.ศ.๒๒๓๐ พระองค์โปรดให้ มร. เดอ ลามาร์ ชาวฝรั่งเศสเข้ามาทำแผนที่เมืองนครศรีธรรมราช พร้อมกับโปรดให้สร้างป้อมตามแนวกำแพงเมือง เพื่อเตรียมให้นครศรีธรรมราชเป็นฐานะกำลังในการป้องกันการรุกรานของหัวเมืองอื่นๆทางใต้ลงไป

เมื่อถึงช่วงกรุงศรีอยุธยาเปลี่ยนแผ่นดินจากสมเด็จพระนารายณ์มหาราชเป็นสมเด็จพระเพทราชา ใน พ.ศ.๒๒๓๑ เมืองนครราชสีมา และเมืองนครศรีธรรมราชมิได้ขึ้นมาถวายน้ำพิพัฒน์สัตยาแสดงความจงรักภักดีต่อ

กษัตริย์อยุธยาพระองค์ใหม่ ในปี พ.ศ.๒๒๓๕ กองทัพกรุงศรีอยุธยาทั้งทางบกและทางน้ำนำโดยพระยาสุรสงครามจึงบุกเข้าตีเมืองนครศรีธรรมราชรบต่อสู้นานถึง ๓ ปี จึงได้รับชัยชนะ เหตุการณ์ครั้งนี้ทำให้เจ้าเมืองถูกลดตำแหน่งลงเป็นเพียง “ผู้รั้งเมือง” หลังจากนั้นกรุงศรีอยุธยาก็สามารถควบคุมอำนาจกลับสู่ส่วนกลางได้บุคคลโอบายสำคัญที่ทำให้สถานการณ์เมืองนครศรีธรรมราชกลับสู่ความสงบ คือ ประสานใจชาวเมืองด้วยศรัทธาในพุทธศาสนามีการบูรณะพระบรมธาตุ ดังพบหลักฐานจารึกบนแผ่นทองบนปถิวอดพระบรมธาตุที่ระบूपี้ศักราช และในราชกาลต่อมา พระเจ้าอยู่หัวบรมโกศโปรดเกล้าฯ ให้ยกฐานะเมืองนครศรีธรรมราชขึ้นอีกครั้ง เนื่องจากเป็นเมืองสำคัญ มีฐานะเป็นหัวเมืองนอกเอกทางใต้

นครศรีธรรมราชอยู่ภายใต้การปกครองของกรุงศรีอยุธยาจนกระทั่งสิ้นสุดพุทธศตวรรษที่ ๒๓ ก่อนจะตั้งตนเป็นเป็นอิสระอีกครั้งในต้นพุทธศตวรรษที่ ๒๔ หลังจากกรุงศรีอยุธยาเสียเอกราชให้กับพม่าในปี พ.ศ. ๒๓๑๐

เมื่อคราวกรุงศรีอยุธยาเจริญพระราชไมตรี
กับพระเจ้าหลุยส์ที่ ๑๔ แห่งฝรั่งเศส
ได้นำเครื่องราชบรรณาการ อันประกอบด้วย
เครื่องถมทองคำจากเมืองนครศรีธรรมราช
ไปถวายด้วย